

ผลกระทบจากการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนต่อประเทศไทย

จากการ เติบโตอย่างรวดเร็วของการเข้าสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนของชาติสมาชิกจากปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ.2020) มาเป็นปี พ.ศ.2558 (ค.ศ.2018) ได้ส่งผลให้ประเทศสมาชิกในอาเซียนจำเป็นต้องเร่งดำเนินการกระบวนงานที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับตัวรองรับการเข้าสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ในส่วนของประเทศไทยได้มีความตื่นตัวจากทุกภาคส่วนในสังคมที่จะต้องเร่งพัฒนา ปรับแก้บทบาทและเงื่อนไขในการดำเนินงานต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่มีความสัมพันธ์กับกฎบัตรอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงและรวดเร็วอย่างการเข้าสู่เสาหลักประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

ทั้งนี้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้กำหนดเป้าหมายในการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันอันเป็นผลมาจากการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานฝีมือที่เสรี รวมทั้งการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการจัดระบบและขยายตัวทางเศรษฐกิจภายในภูมิภาคอาเซียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากการกำหนดระเบียบและแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน การขจัดภาษี และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี เนื่องจากการกำหนดระเบียบ และแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน การขจัดภาษี และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี การบังคับใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rule of Origin-ROO) การรวมกลุ่มทางศุลกากร รวมถึงการอำนวยความสะดวกทางการค้าและศุลกากรจะก่อให้เกิดการจัดระบบด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่มีมาตรฐานเดียวและเป็นสากล เมื่อผนวกกับการขยายขนาดของตลาดที่กว้างขวาง การเป็นฐานการผลิตร่วมกันจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ภายในภูมิภาค จะทำให้ประเทศสมาชิกได้รับประโยชน์จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น ในด้านการค้าประเทศอาเซียนจะได้รับประโยชน์จากการลดต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการเนื่องจากสามารถนำเข้าวัตถุดิบราคาถูกลงจากประเทศเพื่อนบ้าน การขยายตัวของตลาดแรงงาน การจ้างแรงงานฝีมือที่มีทักษะความสามารถตรงตามความต้องการของภาคการผลิตนั้น ๆ ตลอดจนการประหยัดค่าใช้จ่ายและลดระยะเวลาการทำธุรกรรม พิธีการศุลกากร และระเบียบกฎเกณฑ์ทางการค้า ดังนั้น การผลิตสินค้าชนิดเดียวกันอาจพึ่งพาแรงงาน วัตถุดิบในการผลิตแต่ละขั้นตอนจากประเทศหลายประเทศ ขึ้นอยู่กับความคุ้มค่าภายใต้ห่วงโซ่การผลิตนั้น เช่นการผลิตเสื้อผ้าที่พึ่งพาการออกแบบจากประเทศไทย วัตถุดิบจากประเทศอินโดนีเซีย การตัดเย็บจากแรงงานประเทศกัมพูชา กระจกจากประเทศเวียดนาม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ประเทศที่ผลิตสินค้า

ประเภทเดียวกัน แต่มีต้นทุนสินค้าสูงกว่าก็จะต้องปรับตัวเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน ในภาคการผลิตนั้น ๆ ด้วย

นอกจากนี้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนยังจะเป็นการสร้างแรงดึงดูดประเทศคู่ค้านอกภูมิภาคอาเซียน เช่น จีน ญี่ปุ่น อินเดียและเกาหลีใต้ ให้เข้ามาลงทุนหรือทำธุรกิจ เนื่องจาก นักลงทุนจากต่างประเทศได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เช่นการยกเว้นภาษีเมื่อใช้วัตถุดิบภายในภูมิภาคร้อยละ 40 เป็นต้น จะทำให้เกิดการย้ายฐานการผลิตมายังอาเซียนซึ่งเป็นทั้งแหล่งวัตถุดิบและตลาดสินค้าขนาดใหญ่ เช่นการลงทุนด้านการท่องเที่ยวทั้งโรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร บริการรถเช่า และร้านขายสินค้าที่ระลึก หรือบริษัทบริการนำเที่ยวจากประเทศจีน เป็นต้น อนึ่งภูมิภาคอาเซียนมีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยว ทั้งในเชิงธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม รวมทั้งสถานที่พักผ่อนหย่อนใจอื่น ๆ และความได้เปรียบด้านราคา ทำให้อาเซียนเป็นเป้าหมายด้านการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวในภูมิภาคอื่นของโลก ทั้งนี้จำนวนตัวเลขนักท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนในปี พ.ศ.2553 (ค.ศ.2010) มีจำนวนรวม 72.2 ล้านคน ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 10.1 ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวจากประเทศในอาเซียน ร้อยละ 47.4 และนักท่องเที่ยวจากภายนอกได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี ร้อยละ 16.4 สหภาพยุโรป ร้อยละ 9.5 และสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 3.7 ดังนั้นการเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 (ค.ศ.2015) นี้จะส่งผลให้เกิดการพัฒนา ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวของอาเซียนให้มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

ประชาคมอาเซียนจะก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายคน (People Mobilization) กลุ่มต่าง ๆ ภายในภูมิภาคมากขึ้น ได้แก่ กลุ่มแรงงานวิชาชีพ อาทิ แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล วิศวกร สถาปนิกที่มีคุณสมบัติวิชาชีพและได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด เช่นสถาปนิกและวิศวกรที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดต้องจดทะเบียนเป็นสถาปนิกอาเซียน (ASEAN Architect) และวิศวกรวิชาชีพอาเซียน (ASEAN Chartered Professional Engineer : ACPE) โดยสถาปนิกและวิศวกรที่ต้องการจดทะเบียนดังกล่าวต้องผ่านการประเมินจากคณะกรรมการกำกับดูแล (Monitoring Committee) ในแต่ละประเทศ ในส่วนของประเทศไทยวิชาชีพสถาปนิกจะดำเนินการโดยสภาสถาปนิก ขณะที่ในส่วนของอาเซียนจะอยู่ภายใต้การดูแลของสภาสถาปนิกอาเซียน (ASEAN Architect Council) ส่วนวิชาชีพวิศวกรจะดำเนินการโดยสภาวิศวกร และในส่วนอาเซียนจะอยู่ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการประสานงานด้าน

วิศวกรวิชาชีพอาเซียน (ASEAN Chartered Professional Engineer Coordinating Committee) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจาก Monitoring Committee ของประเทศสมาชิก เป็นต้น การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีจะทำให้แรงงานของประเทศสมาชิกหนึ่งสามารถจะเข้าไปทำงานในประเทศใดก็ได้ในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน นอกจากนั้นแล้วยังจะมีการเคลื่อนย้ายหรือเดินทางของคนกลุ่มอื่นได้แก่ กลุ่มนักธุรกิจ นักลงทุนหรือผู้ประกอบการต่างชาติที่เข้ามาติดต่อค้าขายภายในประเทศ กลุ่มนักท่องเที่ยว รวมไปถึงกลุ่มผู้ติดตามกับที่เดินทางมาพร้อมกับกลุ่มดังกล่าว เช่น สมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยนั้น การเคลื่อนย้ายแรงงานได้อย่างเสรีอันเนื่องมาจากการเปิดตลาดแรงงานและตลาดการค้าที่กว้างขวางมากขึ้น มีแนวโน้มจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของแรงงานวิชาชีพของไทยไปประเทศที่ให้ค่าตอบแทนสูงกว่าเช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และบรูไน หรือในทางกลับกันหากแรงงานวิชาชีพของไทยมีขีดความสามารถไม่เพียงพอ เช่น ทักษะด้านภาษา การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ก็อาจทำให้ผู้ประกอบการเลือกจ้างแรงงานวิชาชีพจากประเทศอื่นได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ผลพวงสำคัญประการหนึ่งจากการเคลื่อนย้ายคน ได้แก่ การเข้ามาของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเพื่อลดต้นทุนด้านแรงงานของสถานประกอบการด้วยอัตราค่าจ้างที่ต่ำกว่าการจ้างแรงงานไทย หรือชดเชยแรงงานในประเทศที่อาจไม่เพียงพอ การย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายสามารถส่งผลกระทบทางสังคม อาทิ ปัญหาอาชญากรรม การบริการทางการแพทย์ และการศึกษา ที่รัฐบาลไทยจะต้องรองรับ เป็นต้น

การเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนก่อให้เกิดผลกระทบสำคัญในอนาคตที่ติดตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือผลกระทบเกี่ยวกับการพัฒนากำลังคนที่จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และเทคโนโลยีของประเทศรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากจะมีการเคลื่อนย้ายแรงงาน การลงทุน ตลาด ฐานการผลิต แหล่งวัตถุดิบ เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง เพื่อให้เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว การที่ประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันมากทั้งในด้านฐานะของประเทศ ประเทศที่ร่ำรวยติดอันดับโลก ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม และสิงคโปร์ กับประเทศที่ค่อนข้างยากจน เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมียนมาร์ ความแตกต่างทางด้านวิถีการเมืองการปกครอง เช่น ประเทศที่ปกครองโดยพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ประเทศที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุข ประเทศที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำประเทศ ความแตกต่างทางด้าน

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความแตกต่างทางด้านระบบการศึกษา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นช่องว่างระหว่างประเทศสมาชิกและถือเป็นอุปสรรคในการพัฒนาร่วมกันของประชาคมอาเซียนที่ต้องร่วมกันในการกำหนดทิศทางและลงมือปฏิบัติเพื่อขจัดอุปสรรคดังกล่าวให้หมดไป เพื่อให้กระบวนการเข้าสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ และมีความยั่งยืนสืบไป

ทั้งนี้ สำนักนโยบายและแผนกระทรวงมหาดไทย ได้รายงานการศึกษาโอกาสและผลกระทบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อกระทรวงมหาดไทย เมื่อปี พ.ศ.2555 ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

การพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงภายในภูมิภาคอย่างกว้างขวาง โดยแนวโน้มการพัฒนาที่สำคัญได้แก่ การจัดระบบและการเพิ่มขึ้นของการค้า การลงทุนและการบริการระหว่างประเทศ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการขยายตัวของเมือง การบริหารงานชายแดน การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างใกล้ชิด การเคลื่อนย้ายคน และการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร และการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนย่อมส่งผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบที่จะเกิดขึ้นทั้งในระดับประเทศ หน่วยงาน พื้นที่และประชาชน ที่จะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขันหรือเป็นแรงสนับสนุนที่จะทำให้การเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนของไทยเป็นไปอย่างราบรื่นและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยกระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการตามประเด็นยุทธศาสตร์ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

- การสร้างความพร้อมเชิงยุทธศาสตร์ระดับองค์กร
- การเพิ่มขีดความสามารถการบริหารจัดการพื้นที่
- การยกระดับการบริการและอำนวยความสะดวกเป็นธรรมชาติ

ทั้งนี้ ถือเป็นความเคลื่อนไหวในภาคส่วนของกระทรวงมหาดไทยในฐานะที่เป็นส่วนราชการที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค และเป็นหน่วยงานกลางที่ประสานเชิงนโยบายกับทุกกระทรวงในระดับจังหวัด ได้ทำการกำหนดทิศทางในการบริหารราชการเพื่อรองรับและเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเป็นรูปธรรม